

NAAR EEN NIEUWE MANIER VAN OMGAAN MET SCHULDEN, OOK ALS SCHULDEISER

Sandra Rosvelds

Directeur Onderzoek en ontwikkeling beweging.net

Mensen die hun facturen niet meer kunnen betalen, riskeren in een negatieve schuldenpiraal terecht te komen. Veel gerechtsdeurwaarders en incassobureaus houden vast aan dat winstgevend model van invorderen, door schulden te laten oplopen. Maar het kan ook anders. Vroegsignalering, schuldcentralisatie en minnelijke schuldvordering via de vrederechter zijn de sleutelwoorden in dit model. De wet laat dat vandaag al toe, maar in de praktijk wordt het nauwelijks toegepast. Beweging.net stelt voor om de minnelijke schuldinvordering in de wet in te schrijven zodat het de norm wordt.

Een zestal jaar geleden veranderde het gerechtsdeurwaarderskantoor Patrick Van Buggenhout met de uitrol van de nieuwe filosofie MyTrustO het geweer van schouder. Er werd beslist niet langer mee te doen aan de gangbare manier van schuld vorderen. Die komt erop neer dat gerechtsdeurwaarders op vraag van (grote) schuldeisers zoals banken, ziekenhuizen, nutsvoorzieningen, de fiscus ... de terugbetaling van onbetaalde facturen gaan opeisen bij mensen en daarvoor kosten aanrekenen. Hoe langer het duurt vooraleer de factuur wordt terugbetaald, hoe hoger de kosten die erbij komen en hoe winstgevender voor de gerechtsdeurwaarder. Dat begint met verwijlinteresten op de hoofdsom, met bijkomende

kosten van betalingsherinneringen, aanmaningsbrieven, administratieve kosten, betekening van dagvaarding, beslag op loon of bezittingen. Dat maakt schulden alsmear groter en de maandelijkse afbetalingslast ondraaglijk. Een uitzichtloze schuldenpiraal is het gevolg.

Wanneer vervolgens de rechtbank wordt ingeschakeld komen daar dagvaardingskosten, rechtsplegingvergoedingen, rolrechten en kosten voor aanplakking bij. Op die manier wordt een factuur van 44 euro in anderhalf jaar tijd een factuur van 3 300 euro. Dat is overigens een reëel voorbeeld uit de praktijk. Het is een pervers systeem, want gerechtsdeurwaarders bouwen een winstmodel uit op de kap van mensen met schulden. Een kleine onbetaalde factuur zet een schuldenpiraal in gang die mensen met schulden dieper in de schulden duwt. De enige uitweg is dan het aanvaarden van schuldbemiddeling door het OCMW en een collectieve schuldenregeling voor de arbeidsrechtbank. In deze fase zijn de schulden doorgaans zo hoog opgelopen dat de rechter moet ingrijpen. Maar voor de mensen met schulden heeft dat zware gevolgen want zij kunnen gedwongen worden have en goed te verkopen om hun schulden af te betalen. De rechter kan dan wel een deel van de schulden kwijtschelden, maar de schuldenaar is doorgaans toch alles kwijt.

Maar waarom laten mensen het zover komen? Dat gaat sneller dan je denkt. Een zware tegenslag in de familie, zoals een ziekte, een operatie of kosten aan de auto kunnen er al voor zorgen dat op het einde van de maand niet alle facturen betaald kunnen worden. Dan begint het schuiven met rekeningen en volgen snel de eerste aanmaningsbrieven. Een echtscheiding is eveneens een grote risicofactor. Plots verander je van een tweeverdienersgezin in een ééninkomensgezin, maar de kosten voor huur, water, elektriciteit, auto, verzekeringen en school lopen doorgaans door. Met een gemiddeld netto-inkomen rond 2 000 euro mag er niet veel fout gaan of je haalt het einde van de maand niet meer. Maatschappelijk gezien wordt die groep alsmear groter. In Vlaanderen behoort 35% tot een eenouder- of ééninkomensgezin, in de grote steden loopt dat aandeel op tot 45%. De Centrale voor Kredieten aan particulieren van de Nationale Bank tekent meer dan 370 000 kredietnemers met een achterstallig contract op. Ongeveer 80 000 mensen zitten vandaag al in het statuut van

collectieve schuldenregeling. De coronaperiode helpt daar ook niet bij. Veel mensen verloren hun werk of vielen terug op een tijdelijke werkloosheidsuitkering. Heel wat zelfstandigen moeten al hun spaarcenten aanspreken om hun zaak te laten overleven, wat hen in de toekomst ook kwetsbaar maakt voor schulden. De tijdelijke bescherming tegen schuldeisers is intussen opgeheven en deurwaarders hernemen sinds maart 2021 hun activiteiten.

SCHULDINDUSTRIE

Achterliggend treffen we een sector van gerechtsdeurwaarders, advocaten en incassobureaus die hier veel geld aan verdienen. Niet voor niets spreekt men van de 'schuldindustrie'. Ze doen daarmee niets illegaals, maar handelen zeker ook niet naar de geest van de wet. De wet laat vandaag immers al toe dat gerechtsdeurwaarders zich minnelijk opstellen en rekening houden met de situatie van de schuldenaar. Alleen gebeurt dat in de praktijk nauwelijks. De wet voorziet vandaag al dat gerechtsdeurwaarders contact opnemen met het OCMW of CAW om een schuldbemiddeling aan te vragen, alleen maken ze te weinig gebruik van die mogelijkheid. Ze hebben er namelijk financieel baat bij om de procedure zo lang mogelijk te rekken. Dat is zelden een gezonde situatie.

Maar ook de wetgeving bevat ernstige weeffouten. Elke schuldeiser mag vrij zijn gerechtsdeurwaarder of advocaat kiezen om schulden te gaan vorderen bij schuldenaren. Die hoeft daarbij geen rekening te houden met andere schuldeisers. In tegendeel, zij die het snelst dagvaarden, worden het eerst beloond met een afbetaling van de schuld. Zij die het eerst beslag kunnen leggen op de goederen van de schuldenaar, kunnen misschien nog een kleine opbrengst recupereren. Schuldeisers zijn concurrenten van elkaar. Bovendien zijn de fiscus en de banken bevoorrecht en staan ze als eerste in de rij bij het innen van de schulden. Voor de andere schuldeisers blijft er soms niets meer over.

STAP 1: VERANDER VAN GERECHTSDEURWAARDERSKANTOOR

Het kan nochtans anders. Dat bewijst MyTrustO vandaag in de praktijk. De dienstverlening van MyTrustO handelt volledig binnen het huidig wettelijk kader, maar hanteert daarbij de filosofie van het ethisch invorde-

ren. Het doel is om mensen met tijdelijke en niet-structurele schulden te helpen om zo snel mogelijk al hun schulden af te betalen. Zo wordt de schuldenpiraal gestopt en staan alle schuldeisers op gelijke voet. Het speerpunt van deze aanpak zit in het centraliseren van alle schulden, zodat er een totaalzicht op de schuldenproblematiek van een gezin is. Daarop volgt een afbetalingsplan dat rekening houdt met de reële afbetalingscapaciteit van het gezin met schulden. Dat zorgt ervoor dat zowel het gezin voldoende overhoudt om menswaardig van te leven, als dat alle schuldeisers maandelijks een gelijkwaardig deel van de uitstaande schuld terugbetaald krijgen.

STAP 2: VERANDER DE RECHTSPRAKTIJK

Heel wat OCMW's en een aantal grote schuldeisers, zoals de Vlaamse belastingdienst, de Christelijke Mutualiteit, schoolbesturen en een aantal sociale huisvestingsmaatschappijen geraakten overtuigd van deze werkwijze. Zij zetten al de stap en werken samen met een gerechtsdeurwaarder die zich inschrijft in een ethisch verantwoorde manier van invorderen. Bovendien wijzen ze ook hun klanten de weg naar deze manier van schuldvordering, dankzij een kleine paragraaf op hun factuur. Recent zijn ook een aantal vrederechters overtuigd geraakt dat het anders moet. Zij zien de meerwaarde van deze manier van werken en onderzoeken momenteel om die werkwijze te integreren in hun rechtbank. Zij kunnen binnen het huidig wettelijk kader een haalbaar en realistisch afbetalingsplan opstellen waarin alle schuldeisers worden samengebracht, ze kunnen gerechtsdeurwaarders als lasthebber naar de rechtbank vorderen en een dadingvonnis uitspreken. Schuldeisers die daar niet aan willen meewerken zullen dan zelf de gerechtskosten moeten betalen.

STAP 3: VERANDER DE WET

Tot slot zijn we ervan overtuigd dat een andere manier van schuld invorderen niet mag afhangen van de goodwill van een aantal gerechtsdeurwaarders en vrederechters. Het hele systeem moet anders en dat kan alleen door de wet te veranderen. *Beweging.net* stelt voor om een hoofdstuk in het gerechtelijk wetboek in te voegen rond de minnelijke schuldvordering (Titel IV in deel V van het Grondwettelijk Wetboek). Die aanpassing verplicht de centraliserende schuldbemiddelaar – dat kan een

gerechtsdeurwaarder, advocaat, OCMW of CAW zijn – om onmiddellijk te starten met een minnelijke schuldvordering (MSR) zodra een schuldenaar duidelijk problemen heeft om de schuld(en) terug te betalen. Een aanvraag tot minnelijke schuldcentralisatie en betalingsbegeleiding schorst meteen alle interesten en alle verdere middelen van tenuitvoerlegging tot betaling van een geldsom.

Zicht op de schulden van het gezin en wat de financiële situatie is, gebeurt door een persoonlijk gesprek. Dat gesprek vormt de basis om te kijken hoeveel er maandelijks beschikbaar is in het gezinsinkomen om schulden af te betalen. Aan de hand daarvan wordt een maandelijks afbetalingsplan opgesteld. Schuldeisers krijgen de boodschap dat alle gerechtelijke invorderingsprocedures worden gestopt en krijgen in ruil de garantie dat de schuldenaar maandelijks een deel van de hoofdsom zal terugbetalen totdat de hele schuld is vereffend. De fiscus wordt in dit scenario als een gelijkwaardige schuldeiser beschouwd evenals de schuldbemiddelaar zelf. Ook de gerechtsdeurwaarder of de advocaat moet immers voor hun werk vergoed worden, maar dan wel via een transparant vergoedingssysteem en niet via een ondoorzichtige schuldenspiraal van oplopende kosten per factuur. We zien in dit scenario ook een belangrijke rol weggelegd voor de vrederechters. Via een minnelijke verzoeningsprocedure hechten zij hun goedkeuring aan de voorgestelde afbetalingsplannen. Het geeft hen de mogelijkheid om de facturen en aangerekende kosten te controleren op hun juistheid, om onwillige schuldeisers alsnog te dagvaarden en om het afbetalingsplan te bekrachtigen.

Een andere manier van schuld invorderen mag niet afhangen van de goodwill van een aantal gerechtsdeurwaarders en vrederechters. Het hele systeem moet anders en dat kan alleen door de wet te veranderen.

Wie zich niet houdt aan het afbetalingsplan riskeert opgeroepen te worden door de vrederechter om zich te verantwoorden. Als de terugbetaling van de schulden niet conform de afspraken gebeurt, herwinnen de schuldeisers het recht beslag te leggen op de goederen van de schuldenaar en dreigt vooralsnog een collectieve schuldenregeling.

WIN-WIN VOOR IEDEREEN

Dit systeem is een win-winsituatie voor iedereen, zowel voor de schuldeisers als de schuldenaren. Een sociaal-maatschappelijk samenwerkingsverbond van alle spelers. Want schuldeisers zullen in dit systeem sneller hun geld terugzien zonder te moeten overgaan tot een geldverslindende en tijdrovende gerechtelijke invorderingsprocedure. Schuldenaren krijgen meer tijd en ademruimte om hun schulden af te betalen zonder in een schuldenspiraal terecht te komen. De gerechtsdeurwaarders krijgen een positieve rol als schuldbemiddelaar toegemeten en kunnen zo mensen vooruit helpen in plaats van hen verder in de armoede te drijven.

De gerechtsdeurwaarders krijgen een positieve rol als schuldbemiddelaar toegemeten en kunnen zo mensen vooruit helpen in plaats van hen verder in de armoede te drijven.

De vrederechters houden mee toezicht op het correct verloop van de procedure en kunnen ingrijpen wanneer nodig. De OCMW's en CAW's krijgen in een vroeger stadium zicht op gezinnen met structurele financiële problemen, vermits de deurwaarders hen verplicht sneller moeten inschakelen. Dat biedt hen de mogelijkheid om sneller hulp aan te bieden. Zo belanden mensen niet eerst in een uitzichtloze situatie voor ze degelijke begeleiding krijgen. De dossiers die de OCMW's of CAW's te behandelen krijgen zullen minder zwaar zijn.

En de schuldenaren zelf? Zij krijgen hiermee het nodige kader om meester te blijven over de situatie. Ze kunnen zelf naar een gerechtsdeurwaarder of OCMW stappen met de vraag voor een afbetalingsplan, ze worden beschermd tegen al te inhalige schuldeisers of incassobureaus en ze hoeven zelf niet meer voor de vrederechter te verschijnen, vermits ze zich kunnen laten vertegenwoordigen door het OCMW of hun gerechtsdeurwaarder. Iedereen wint erbij. Federale regering, waar wachten jullie nog op?